

SOCIALE ASPECTEN IN DE BRAZILIAANSE PLUIMVEEVLEESSECTOR

Silvia Goddijn en Peter van Horne

De Nederlandse pluimveesector maakt zich zorgen om landen als Brazilië en Thailand als het gaat om het concurrentiepotentieel van deze landen en om duurzaamheidsaspecten als voedselveiligheid, milieu, dierenwelzijn en sociale omstandigheden. Uit eerder verschenen onderzoek van het LEI naar de Braziliaanse pluimveesector is reeds gebleken dat de vrees ten aanzien van het concurrentiepotentieel gegrond is. Brazilië is de grootste pluimveevlees exporteur ter wereld. Naar Europa wordt vooral veel kipfilet geëxporteerd. Dit artikel richt zich met name op de sociale aspecten in Brazilië in het algemeen en op de Braziliaanse pluimveevleessector in het bijzonder. Voor informatie over de duurzaamheidsaspecten voedselveiligheid, milieu en dierenwelzijn wordt verwezen naar het rapport.

Sociale ongelijkheid

Op sociaal gebied is in Brazilië nog veel te verbeteren. Hierbij moet echter een duidelijke relativering worden aangebracht. Brazilië is een zeer groot land met een groot verschil in welvaart tussen noord en zuid. Het noorden kent een tropisch klimaat met teelt van suikerriet, cacao en koffie. In deze gebieden is de sociale ongelijkheid zeer groot en is er sprake van grote armoede. Het zuiden is echter, mede door de invloed van Europese immigranten, meer welvarend met landbouw gericht op teelt van maïs en soja. De pluimveehouderij is van oudsher aanwezig in de zuidelijk staten. Door deze omstandigheden mogen sociale problemen die behoren bij Brazilië niet direct geassocieerd worden met de pluimveesector.

Meer armoede ondanks groei

De totale populatie van Brazilië is in 2003 ongeveer 176 miljoen mensen, waarvan 80% leeft in stedelijke gebieden. De inkomens- en vermogensverdeling in Brazilië is zeer ongelijk, 30% van de bevolking leeft onder de armoedegrens. Ondanks de economische groei van de laatste jaren neemt voor grote groepen van de bevolking de armoede alleen maar toe. Het aantal werknemers met een vast dienstverband is gedaald van 49 naar 45%. De ongelijke inkomensverdeling is in Brazilië waarschijnlijk groter dan in elk ander nieuw geïndustrialiseerd land. De Braziliaanse gezondheidszorg is niet optimaal door een tekort aan financiële middelen en de inefficiëntie van de verantwoordelijke overheidsinstellingen. Daarom hebben de meeste Brazilianen uit de midden- en hogere inkomensklasse een particuliere ziektekostenverzekering.

Lonen

Bij ziekte betaalt de werkgever volgens de wet de eerste 15 dagen het volledige salaris door. Het blijkt dat pluimveeslachterijen bij ziekte bovenwettelijke maatregelen treffen door hun werknemers tot maximaal drie maanden lang het verschil te betalen tussen de werkelijke gemaakte kosten tijdens de ziekteperiode en de door de overheid betaalde 70%. Bij ontslag heeft een werknemer, indien hij minimaal twee maanden heeft gewerkt, recht op één maand salarisuitkering per jaar. Daarna volgt drie maanden een uitkering door de overheid. De gemiddelde arbeidskosten zijn laag in vergelijking met de EU. Een geschoolde arbeider kost 500 dollar per maand en een universitair opgeleide werknemer 1.500 dollar per maand. Het minimumloon wordt jaarlijks verhoogd, maar blijft desondanks extreem laag. In mei 2004 is het minimumloon verhoogd van 240 naar 260 real (69 euro bij de wisselkoers najaar 2004). Het gemiddelde loon is waarschijnlijk drie- à viermaal het minimumloon. Bij de grote pluimvee-integraties zal het laagste loon 150 tot 200% van het minimum loon bedragen. Het merendeel van de vleeskuikenhouders werkt binnen een geïntegreerd ketensysteem, waarbinnen de pluimveehouder volgens het contract een reële vergoeding ontvangt voor huisvesting en verzorging van de kuikens. De nettovergoeding zou uitkomen op tweemaal het minimumloon.

Arbeidsomstandigheden

Werktijden zijn in Brazilië wettelijk zeer strikt geregeld. De nationale werkweek staat op 44 uur, maar discussie is gaande of dit in de toekomst naar 40 uur moet gaan. De werkweek bestaat uit vijf dagen van acht uur en zaterdag vier uur. Werknemers krijgen een vergoeding voor overwerken (150%) en werken in het weekend (200%).

Iedere officieel geregistreerde werknemer heeft recht op vakantiegeld (33% van het maandsalaris), sociale zekerheden, arboregelingen en een dertiende maand. De werknemer heeft volgens de wet recht op 20 vakantiedagen per jaar en mag daarvan maximaal tien dagen voor geld verkopen. In de wet is tevens geregeld dat grote bedrijven gratis een warme maaltijd tijdens de werkdagen moeten verstrekken. De grote bedrijven in de vleessector wijken met hun hoge standaarden en normen duidelijk positief af van de gemiddelde situatie. Bovenwettelijke maatregelen die zij nemen zijn: bonusregelingen, mogelijkheden voor werknemers om goedkopere woningen te laten bouwen, goede sociale verzekeringen, pensioenregelingen, opleiding en onderwijs (onder andere veiligheid, hygiëne en kwaliteit), kinderopvang en dergelijke.

Vakbonden en arbobeleid

Vakbonden spelen een grote rol in Brazilië, met stakingen als een belangrijk machtsmiddel. In 1987 is de Conventie tot vrijheid van vereniging niet door Brazilië ondertekend omdat het land een nationale wet heeft die het vrij kiezen voor een vakbond verbiedt. Er is geen specifieke vakbond voor de pluimveevleessector. Wel is er een vakbond op nationaal niveau, staatsniveau en regionaal niveau voor de voedingsmiddelenindustrie. De vakbonden op regionaal niveau mogen hun eigen doelen vast stellen los van de nationale vakbond. Integraties doen vooral zaken met de regionale vakbonden.

Braziliaanse bedrijven met meer dan vijftig werknemers zijn verplicht om lid te worden van de arboorganisatie *Comissao Interna de Prevencao de Acidentes* (CIPA), waarin zowel werknemers als werkgevers zijn vertegenwoordigd. Het doel van deze organisatie is om het aantal ongelukken op de werkplek en arbeid gerelateerde ziekten zo laag mogelijk te houden. Het arbobeleid is geregeld in de nationale arbeidswet, zoals bijvoorbeeld veiligheidsbrillen, schoenen met stalen neuzen en dergelijke. Het onderzoek geeft een wisselend beeld van de arbeidsomstandigheden in de Braziliaanse slachterijen. In het algemeen is er weinig tot geen arbobeleid. Door deskundigen wordt ook gemeld dat soms in enkele slachterijen de aanwezige veiligheidsvoorzieningen niet gebruikt worden.

Meer Informatie:

Rapport *De Braziliaanse pluimveevleessector*, op aanvraag beschikbaar bij peter.vanhorne@wur.nl